

SI +KK
Aug 11
I-16127c

HUNGARY

RE-EMIGRANTS /2700/

CULTURE /0800/

Personalities /0813/

PREFERENTIAL TREATMENT GRANTED REDEFECTOR JARAY
BY REGIME MAKES YOUNG ARTISTS THINK THEY'D
BETTER GO WEST.

SOURCE MUNICH: A 31-year-old opera singer who started her career in 1947 with the BUDAPEST Opera Company. Source came to Austria on February 3 1956 with a regular passport and chose to stay in the West.

DATE OF OBSERVATION: Until February 3 1956.

ENGLISH SUMMARY: During a Philharmonia concert tour to GYOR-SOPRON in January 1956, source met the tenor JARAY, who recently redefected to Hungary after having spent several years in West Germany. JARAY told our source that he received a State premium of 10,000 Forint upon his return and that he lived for three months in the BUDAPEST "Astoria" hotel at government expense. Then he was invited to sing in the opera receiving 2,500 Forint per performance. He later joined the Philharmonia concert agency. JARAY was always very nervous before each concert, source observed, and for good reason, because his voice was rapidly failing him.

JARAY's preferential treatment by the Regime caused great indignation among the young artists, who felt that if one wants to make a career in Hungary one had better first flee to the West. Otherwise their talent would never be recognized.

/more/

EVALUATION COMMENT: This report gives interesting glimpses on redefector JÁRAY on whom see also Vienna Item No.11629/55 and Salzburg Item No 1983/56.

+ + +

JÁRAY József előkészítési hazatérését.

How JARAY Prepared for His Return Home.

JÁRAY József operaénekesnek az emigrációból való visszatérése nagy port vert fel a magyar közéletben. Már hónapokkal visszatérte előtt kőszá hírek keringtek, amelyek szerint JÁRAY készül visszajönni Magyarországra. Állítólag ő maga több levelet írt haza. Ezekben tudakozódott az otthoni elhelyezkedési lehetőségek felől. Orientálódott, hogy vele kapcsolatban milyen állást foglalnak el az otthoni hatóságok és mértékadó tényezők. JÁRAY visszatérési szándéka egybe esett a kormányzat nagy, a külföld felé irányított kezdeményezésével, amellyel a magyar kormányzat port akart kifelé hinteni, hogy bebizonyítsa, hogy milyen légből kapottak azok a hírek, amelyek szerint Magyarországon terror és elnyomás uralkodik.

A közös hangversenykörút.

A Concert Tour with JARAY.

Forrás kijövetele előtt 1956 januárban JÁRAYval együtt közösen vett részt egy Országos Filharmónia hangversenykörúton. Összesen két-két előadáson vettek részt SOPRONban és GYŐRt. Az Országos Filharmónia ezeken a helyeken u.n. "zenei fejtörő" estétet rendezett. A zenei fejtörő a következő. Az est műsorából kb. hat-nyolc a fejtörő tárgya. A konferanszié nem mondja be sem a szerzők neveit, sem az előadott darab címét. A fejtörő számok a műsor első felében kerülnek előadásra. A közönségnek a színházi belépőjegye mellé adott szavazó cédulára fel kell írnia a helyjegyének számát és a kívánt kérdésekre adott válaszokat. A szünet alatt azután összegyűjlik a szavazólapokat, azt egy szerv feldolgozza és kiértékeli és a megfejtők között a jutalomdíjakat kiosztja. A jutalomdíjak nagyon szerények. Egy-két könyv, egy kis csokoládé stb.

Erre a GYŐR-SOPRONi hangversenykörútra forrás a MÁV zenekar állandó hallókojsiján ment. Rajta kívül részt vettek még a hangversenyen LUKÁCS Miklós, a MÁV zenekar, SZEKELY Mi-

/more/

hály, TAKÁCS Paula és JÁRAY. Konferanszié GÁLL György volt.

JÁRAY elmeséli hazatérését.

The Return Trip.

Forrásnak a hangversenykörút alatt sok alkalma volt arra, hogy JÁRAYval beszélgesse, aki el is mesélte neki hazatérésének történetét és körülményeit.

Mikor JÁRAY hazajött megintervjuolták, de az ebben adott nyilatkozat tartozkodott a politikai vonatkozások kiélézésétől.

"Amikor hazajöttem, mondotta JÁRAY, a határon azonnal 10,000 forintot kaptam az államtól. Ezen kívül három hónapig ingyen laktam az Astória szállóban s ugyancsak ez alatt az idő alatt ingyen is étkeztem a szállodában. A kormányzat lehetővé tette részemre azt, hogy mint "vendégjátékos" az Operaházban gyakran felléphessek. Vendégjátékaimért felemelt "gázsit" 2-2,500 forintot kaptam esténként. Ezenkívül az Országos Filharmónia BUDAPESTEN és vidéken számos felépést biztosított."

Egyébként, mondotta forrás, JÁRAY nagyon megijedt ember benyomását keltette, aki még baráti körben sem mert semmiféle felvilágosítást adni, mégkevésbé külföldi tapasztalatairól nyilatkozni. Ha valaki mármilyen kérdést intézett hozzá, mondotta forrás, akkor vagy vihogott, vagy egy viccel vagy handabandázással igyekezett elkerülni a válaszadást. Különösen feltűnt nekünk a fellépése előtti hatalmas lámpaláza, ami szereplését valóságos önkínzássá tette. Csak később vált elöttünk világossá, hogy lámpaláza alaposan indokolt volt. Hangja teljesen tönkre ment s nemcsak én, hanem az egész otthoni zenei világ ezzel magyarázza meg a tényt, hogy JÁRAY hazament.

Operai fellépéseivel sem aratott sikert. Kimondottan nem bukott ugyan meg, de a közönség a nagy beharangozás után nem ezt várta tőle. A BUDAPESTI közönség pedig most sem kevésbé kritikus, mint volt azelőtt. Pedig JÁRAYnak még azt az előnyt is megadták, hogy igyekeztek a sikert részére mestersegesen is biztosítani."

Elkeseredés a JÁRAYval szeben tanusított kedvezményes elbánás miatt.

Dissatisfaction with JARAY's Preferential Treatment.

Az állástalan művészek között rettenetes elkeseredés

/more/

tört ki JÁRAY visszaédesgetése és szerepeltetése miatt.

Forrás elmesélte, hogy JÁRAY leszerződtetésekor fent járt a Miniszteriumban és így tört ott ki: "A JÁRAY ügyvel kapcsolatban protestálok, főleg az ellen, hogyan szerepeltetik. Az egész otthoni zenei világ, de főleg az ifjú művészek nevében tiltakozom! Ezek véleménye az: nem érdekes, hogy valaki tud vagy nem tud. Magyarországon a fiataliságnak disszidálnia kell először, hogy el tudjon helyezkedni és hogy megbecsüljék."

"A rendszer JÁRAY portálásával nem ért el semmit sem. Ellenkezőleg. Az egész ügy lebonyolítása csak erős visszavetést és a rendszerrel szembeni sűrű undort keltette az emberekben."

"Hogy JÁRAY tulajdonképpen miért jött vissza, arra lényegében nem nyilatkozott."

End.